

מצוות חיבת הארץ

ארץ
אשר
עיני
ה'
אלקיד
בה

הלכות ומנהגי
מצוות חיבת הארץ
עם סיפורים והנהגות
גדולי ישראל

ארץ
אשר
עיני
ה'
אלקיד
בה

מצוות חיבת הארץ

הלכות ומנהגי
מצוות חיבת הארץ
עם סיפורים והנהגות
גדולי ישראל

”ראה מה חיבה חכב הקדוש ברוך הוא את ארץ ישראל, ששקולה כנגד
כל הבריות שברא בעולמו” (ילקוט שמעוני פר' עקב רמז תתס).

חורף - תשפ"ג
קרית אתא

**כל הזכויות שמורות
ליהודה טאוב
קרית אתא**

**הערות והארות תתקבלנה בשמחה
לפרטים והזמנות: 055-6785647
8436092@gmail.com
www.kol-toda.co.il**

**ניתן לשמוע שיעורים מאת המחבר
בנושא ההודיה לה'
בקו הטלפון קול תודה
בתוך מאגר קול הלשון
לגברים: 03-6171190
לנשים: 03-6171180**

**לשיעורים בנושא ארץ ישראל
03-6171190 שלוחה 7.
או בחיפוש במאגר קול הלשון
הרב יהודה טאוב**

עימוד כריכה ושערים

קטת
עימוד וניצוב

050-412-452-4

✉ Kesetgraf@gmail.com

ספרי ארץ ישראל

יצא לאור בסדרה:

בית ראובן – השמחה וההודיה בקנית בית בארץ ישראל

ונטעתם – מצוות נטיעת אילנות בארץ ישראל

לכו נרננה – תורת התשובה והנאולה של ארץ ישראל

בעז"ה עתיד לצאת לאור:

דיבת הארץ – הלכות והנהגות איסור דיבה על ארץ ישראל

סיפורי ארץ ישראל – גדולי ישראל וחיבתם לארץ ישראל

הרב אביגדור יחזקאל נבנצל שליט"א רב בירושלים העתיקה תובב"א

HaRav Avigdor Nebenzahl .

הרב אביגדור יחזקאל נבנצל

רב בירושלים העתיקה תובב"א
מח"ס ביערך יקרא
מציון סכלל יופי
שיחות לחמישה חומשי תורה ומועדים

בס"ד

לכל אחינו בני ישראל שיחיו לאורך ימים טובים אמן.
שמח אני להמליץ טוב על הספר העוסק בבנין ארץ ישראל.
יזכה המחבר שליט"א וכל הלומדים וכל אחד
לראות בבנין כל ארץ ישראל
ובגאולה השלימה במהרה בימינו אמן

צעיר הלוויים

הרב אביגדור נבנצל

לפי אה"כ פ"א
למאן למאן סג"א ג"ה חזקת כח"א... יפני חזקת סג"א
פ"א חזקת סג"א חזקת סג"א חזקת סג"א
צ"ע חזקת סג"א
אז"ל חזקת סג"א

הרב יעקב שכנזי שליט"א
רב ומו"צ בעד"ח הספרדית

Ya'acov Sheknazi
Rav Moreh Tzedek
Ezra 2 St. Jerusalem tel. 02-3400320

יעקב שכנזי
רב ומו"צ
כנעיה והודיות הספרדית
דוד קריאז דזימיליט, טל' 02-3400320

ג"כ ד' שבט אש"פ

צברו דרכה

בואו ונמצין טובה להר"ץ יהודה טאה שליט"א
שמארה אמתו על מצוה שלא שאה את אלה
ע"א מצוה קטנה כפייה בארץ
המארה בחטא קיב"ה כפאיר ג'ונה, מראשונים
ואחרונים המהירים באמת בית בארץ וטהר
וקרא לטהר הקהיר בסם "בית ראובן"
ובאמת חזקים שאנשים לא נשמה לך
אנשים יקרה כל קוננים יורה וליא מכוננים
לשם מצוה, וצ"ח חבל, כי לקבל מצוה צ"ח
לא נסדט וכאשר רק פלם אחר בחיים
חוב פני אדם קוננים את צויתם.
לכן בואו ונמצין טובה לחתור שטורה על
בין ויהי שנצבה לעולם נח"ח הוא לקב"ה
כל ימי חיינו אמן.

ביתא באלחמא

הרב יעקב ישראל לוגסי שליט"א
ראש כולל כתר שלמה ירושלים

302

מקום יבא אביר האקור והוא
קניג היה ביה' וביה' אשף היה
בבקשה אלהים אלהים: אלה
אמר ובא' בן ונאץ כרם, אחרים
בקניס לנה אמה. זכר
ואם בוליא יבין ביה' יהודה
אאלק אלה' סט צרף בטוראם
דייזט מלכה ט א קנה גי
הז', והלמה בנה היה אקיא
אם הלכו והיתה רשע ירון
אלה הנה, ובה' גיבא
אלה ט אקס.

הרב חיים שלמה דיסקין שליט"א

רב העיר קרית אתא

רח' העצמאות 8 קרית אתא
טל: 04-8440441

חיים שלמה דיסקין
רב העיר קרית אתא

פס"ד: כ"ב בסבת תש"פ

כבוד הרב יהודה שיח' טאוב

שמחתי לראות את החיבור הנאה שערכת הנקרא בשם "בית ראובן". על מעלת בניית בית והשמחה שכתמכת הבית בארץ ישראל.

בכרת ההשקעה הרבה בערכי הנשאים, הן במקורות והן במנהגים שבסעודת "חונכת הבית".

יזעו כי ארץ ישראל שייכת לעם ישראל מאז אברהם אבינו, כשהקב"ה אמר לו "לרעך נתתי את הארץ הזאת" ואברהם יכול היה לדרוש את חברון מתוקף בעלותו ובכ"ז ביקש לרכוש את הארץ בכסף מלא, כפי שאמר "גר ותושב אנכי עמכם".

אם תרצו הריני גר ואם לאו אהיה תושב ואטלנה מן הדין. כלומר למרות היותי בעלים על הארץ, אני מבקש לקנות את החלקה בלסף, והסיבה לכך כי הבעלות הכללית היא רק כבעלות של מלך על מדינתו, אך אברהם רצה לזכות גם בבעלות פרטית על השטח של מערת המכפלה.

כך למרות שארץ ישראל שייכת לכל אחד מעם ישראל, וגם כשהיינו פזורים בכל קצווי תבל אמרנו בתפילה "מפני חטאינו גלינו מארצנו", הארץ היא שלנו גם אם אנו בחו"ל, בכל זאת מצוה היא (לדעת כו"כ מהפוסקים) לרכוש בית בארץ ישראל.

ע"כ נהנתי לראות את ספרך שערך בסוב טעם, בתוקה שהלומדים את הנושא לאשאו יזכו גם לקיים את המצווה, שבחרנו קשה היא לרבים.

שמחתי גם לראות שהספר נקרא בשם "בית ראובן" ע"ש הבחור הקר ראובן זאב ד"ר בר' עזרא ישראל שיח' אוספסלד, שנפטר לפני שנה ולא זכה להקים בית בישראל.

מתוך הכרת אשית של שיחות רבות איתו אני יכול להעיד כי היה אדם ישר דרך, אמיתי, ירא שמיים באמת, קיבל יסורים באהבה ולא התאונן כלל על מצבו, הקפיד ללמד זכות על כל אחד וח"ו לא להוציא מפיו דבר שלילי על אחר.

יהי הלימוד בספר "בית ראובן" לזכרו, ויהיה מליץ זשר על כל מכריו.

הרב חיים שלמה דיסקין
רב העיר
קרית - אתא

הרב שמעון ליפשיץ שליט"א

רב ומו"צ קהילת "בני הישיבות" קרית אתא

אברהם שמעון ליפשיץ

הקונה בית בארץ ישראל

איתא בשו"ע או"ח סי' ס' סעי' ד' "י"א שאין מצות צריכות כוונה, וי"א שצריכות כוונה לצאת בעשיית אותה מצוה, וכן הלכה".

וכתב המ"ב שם "ואם לא כיון לצאת י"ח בעשיית המצוה לא יצא מן התורה וצריך לחזור ולעשותה. ודע דכתב הח"א בכלל ס"ח דמה דמצרכינן ליה לחזור ולעשות המצוה היינו במקום שיש תלות שעשייה הראשונה לא היתה לשם מצוה כגון בתקיעה שהיתה להתלמד או בק"ש שהיתה דרך לימודו וכדו', אבל אם קורא ק"ש כדרך שאנו קורין בסדר תפילה וכן שאכל מצה או תקע ונטל לולב אע"פ שלא כיון לצאת יצא שהרי משום זה עושה כדי לצאת אע"פ שאינו מכיון עכ"ל, ור"ל היכא שמוכח לפי הענין שעשייתו הוא כדי לצאת אע"פ שלא כיון בפירוש יצא אבל בסתמא בודאי לא יצא, וכ"ז לענין דיעבד אבל לכתחילה ודאי צריך לזהר לכיון קודם כל מצוה לצאת ידי חובת המצוה".

עוד כתב המ"ב שם "ולמצוה מן המובחר כו"ע מודים דצריך כונה כדאיתא בנדרים ראב"צ אומר עשה דברים לשם פועלם ונאמר ותהי יראתם אותי מצות אנשים מלומדה".

נמצינו למידיים דלכו"ע מצוה לקיים המצוות בכונה לקיים ציווי ד', ולמ"ד מצוות צ"כ הוא לעיכובא, עכ"פ במצ" וות שלא מוכח לפי הענין שעשייתו לשם מצוה, והנה הדר בא"י וקונה בית בא"י ודאי לא מוכח מעשייתו דכונתו לשם מצוה דוקא, וכי גוי לא קונה בית, וא"כ נמצא למאי דקיי"ל שמצוות צ"כ, הכונה בענין זה מעכבת במצוה.

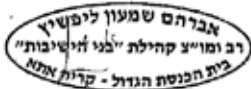
ולא רחוק בנייני לאמר, דבענין זה של הקונה בית בא"י, אפשר שלכו"ע סתמא דאנישי לא מקיימים המצוה אם אין הם מודעים אליה, דכיון שאצל רבים שכוחה ועוובה מצוה זו, ואין היא בתודעת האדם כלל, נמצא שהדר בא"י וקונה בה בית, שייך שהוא בגדר מתעסק ביחס למצות יישוב א"י, והמתעסק לכו"ע לא יצא, עיין רש"י ברכות יג. ד"ה בקורא להגיה, וברשב"א ותלמידי רב"י שם, ואכמ"ל.

ומעתה כמה צריך להזיז טובה להגאון הר"ר יהודה טאוב שליט"א שהתעורר לעורר בדבר מצות יישוב א"י להיות מודעים אליה וערניים כלפיה שלא נסיה דעת ממנה, והיא לכו"ע מצוה רבה כדאיתא בגיטין ח: שהתירו אמירה לעכו"ם לעשות מלאכה דאורייתא בשבת משום מצות יישוב א"י, מה שלא התירו בשאר מצוות ואפילו משום מצות מילה, יעויין תוס' שם ואכמ"ל.

ובפרט הבא לקנות בית בא"י שהוא מעשה רב וחשוב, ולא מזדמן לאדם פעמים רבות במשך החיים, ודאי וודאי שחשוב לזכור ולכוין לקיים מצוה גדולה זו, ויקדש האדם עי"ז את מעשיו וביתו, וכדאיתא בספרים הקדושים לרוב.

ואסיים בברכה למחבר שליט"א שיוסיף לחבר ולהוציא לאור עוד הרבה ספרים מועילים ללימוד התורה וקיומה, ולקיים המצוות מתוך ריבוי דעת ושמחה.

בברכה א.ש.ל.

הרב אליהו דיסקין שליט"א

מחבר הספר נחל - אליהו עה"ת והמועדים

ארזי הבירה ירושלים

בס"ד

יום השלישי בשבת לסדר תזו"מ י"ב למט-מונים תש"פ לפ"ק

לידידי עוז ממצדיקי הרבים ככוכבים, הרה"ג יהודא טאוב שליט"א.

שמחתי ויגל לבי, בראותו פרי עמלך שהעלית עלי ספר ליקוטים יקרים, כוהר הרקיע מזהירים, נופך וספירים, כשמש מאירים, מדברי חכמינו ז"ל, ומדברי רבותינו הראשונים ז"ל חכמי הדורות, המקיף כל העניינים של בנין וקנין בית דירה בארץ ישראל, בהלכה ובאגדה ובמחשבה, אשר שמו יקרנו בשם "בית ראובן".

עוד הרחבת מאד בענין קיום מצוה זו בשמחה מתוך שבח והודאה להשי"ת, והשמחה בו ובטובתו כיד ה' הטובה עליך.

ואכן זו מעלה עצומה בכל המצוות כולן, וכדברי הרמב"ם ז"ל סוף הלכות לולב, וז"ל: "הש"מחה שישמח האדם בעשיית המצווה ובאהבת האל שצוה בהן, עבודה גדולה היא".

וכמו שהעיד בספר "חרדים" על קדוש ה' האריז"ל, שגילה על עצמו שכל ההשגות שזכה עליהן היה בזכות השמחה הגדולה והעצומה שהיתה לו בכל מעשה של מצוה.

ואם בכל המצוות כך, הרי במיוחד במצוה חביבה זו של "ישוב ארץ ישראל", שהרי כל סדר ההגדה של פסח מיוסד על הפרשה של "מקרא ביכורים", שכל ענינה הכרת הטוב והשבח והודאה להשי"ת על ארץ ישראל וטובתה.

וכן בברכת המזון יש ברכה שלימה, שהיא שבח והודאה על "ארץ ישראל" וגם כל עיקר ההודאה בברכת המזון כלשון הכתוב בתורה הוא: "ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלוקיך - על הארץ הטובה אשר נתן לך".

ואני יודע ועד על הגאון המחבר שליט"א, שתוכו רצוף אהבת ה' ושמחה בו ובקיום מצותו באהבה, וחזקה על דברים היוצאים מלב טהור שיכנסו אל הלב, והלואי שזוכה כולנו לידבק בה' ובתורתו ולשמוח במצותיו תמיד.

הכותב לכבוד המחבר שליט"א

ידידו המוקירו ברום ערכו

אליהו דיסקין בעיה"ק ירושלים ת"ו

תוכן ענינים

כל עמוד הלכה/הנהגה מלווה בעמוד סיפור הממחיש את הדברים.

יד	הקדמה
מז	פרק א - מקורות המצווה
יח	מקורות נוספים - א
כ	מקורות נוספים - ב
כב	תשוקתם של האבות
כד	חטא המרגלים
כו	פרק ב - טעם המצווה
כח	דבקות בעולם הבא
ל	חיבור עם ישראל לקב"ה
לב	כיצד מחנכים לאהבה
לד	הדרך לזכות למעלות הארץ
לו	פרק ג - גדרי המצווה
לז	בגדר אהבה
לה	שכר המצווה - גאולה
מ	פרק ד - הלכות ומנהגים
מב	להתבונן במעלותיה
מד	לנשק אדמתה
מו	לעלות לא"י בתשוקה גדולה
מח	ואת עפרה יחוננו
נ	איסור הוצאת דיבתה
נב	להשתדל שלא יבוא לידי גנות
נד	לסייע בכנינה
נו	לקיים מצוותיה
נה	נופים בחו"ל
ס	לאהוב את אנשי ארץ ישראל
סב	ביקור בארץ
סד	ללמוד את גבולות הארץ
סו	להרגיש בארמון המלוכה
סח	מסירות נפש בשביל ארץ ישראל
ע	טיול בארץ ישראל
עב	ארבע אמות חדשות

אבילת פירותיה.....עד
 פירות א"י זה ההידור.....עו
 מצוות נמיעת עצים.....עח
 למענת עצים בגופו.....פ
 למענת עץ בידיים.....פב
 הלכות קניית קרקע.....פד
 לקנות בית בא"י.....פו
 שנת שמחה.....פח
 לא למכור בית בא"י.....צ
 ארץ ישראל יפה.....צב
 תפארתה של ארץ ישראל.....צד
 דירה נאה בארץ ישראל.....צו
 כבוד הארץ.....צח
 להודות על הזכות.....ק
 להודות על מעלותיה.....קב
 לדאוג שאחרים יאהבו.....קד
 שירי ארץ חמדה.....קו
 שמחה בישיבה.....קה
 כל יום כחדשה.....קי
 יום שמחה.....קיב
 אהבת היסורים.....קיד
 להתענג מארץ ישראל.....קטז
 לנהוג קדושה באדמתה.....קיה
 לא לעזוב את אדמתה.....קכ
 אי שליטת המזלות בארץ ישראל.....קכב
 הקושי לעזוב את הארץ.....קכד
 לחזור בוריוות.....קכח
 להשתוקק לעלות לארץ.....קל
 להשתוקק להיקבר בארץ.....קלב
 למות בארץ ישראל.....קלד
 להתבונן ביופיה של הארץ.....קלו
 כיסופין לארץ ישראל.....קלח
 שאלו שלום ירושלים.....קמ
 שמחה בבנינה.....קמב

מפתח הסיפורים על גדולי ישראל

לפי סדר הסיפורים

הצפנת פענח	ט"ו
ר' מנחם מנדל מויטבסק - העליה החסידית	י"ז
עלית תלמידי הגר"א	י"ט
ר' מנחם מנדל משקלוב	כ"א
החזון איש	כ"ג, ל"ט, ע"ג, צ"א
ר' ירוחם ממיר	כ"ה
הצוף רב"ש	כ"ז
הנתיבות שלום כ"ט	ל"ה, מ"ז, ע"ט, קי"א, קל"א
ר' אליהו דסלר	ל"ט, קכ"א
ר' מרדכי אליהו	מ"א, צ"ט, קמ"ג
תלמיד החתם סופר	מ"ג
ר' אריה פומרנצ'יק	מ"ה
האמרי אמת	מ"ז, ע"ה
ר' ראובן אלבו	מ"ט
האדמו"ר ממודוויץ	נ"א
ר' יצחק זילברשטיין	נ"ג
הגרא"ל שטינמן	נ"ה
המהר"א מבעלזא	נ"ז
האדמו"ר מצאנז (השפע חיים)	נ"ט, פ"ז, צ"ז, קי"ג, קל"ט
האדמו"ר מבויאן	נ"ט
ר' אריה לוי	ס"א, צ"ה
הבן איש חי	ס"ג, ק"ז
המהר"ם שפירא	ס"ה, קמ"א
ר' שמחה הכהן קוק	ס"ז, ע"ז
ר' יצחק אוחנה	ס"ט
הגר"ח זוננפלד	ע"א, פ"ג, קמ"ג
האדמו"ר מסדיגורא	ע"א, ק"ט

ר' זונדל מסלנט ..... ע"ג
 הבת עין ..... ע"ה
 ר' ינון חורי ..... ע"ז
 הנתיבות שלום ..... ע"ט
 תלמידי הנר"א ..... פ"א
 האדמו"ר מסדיגורא ..... פ"ג
 ר' שמעון סופר ..... פ"ה
 ר' יחזקאל אברמסקי ..... פ"ז, קל"ז
 האדמו"ר מפיסצנה ..... פ"ט
 ר' חיים קניבסקי ..... צ"א
 הסבא מסלבודקא ..... צ"ג
 הרב מרדכי אליהו ..... צ"ט
 הגרש"ז אויערבך ..... ק"א
 הבת עין ..... ק"ג
 הדברי שמואל מסלונים ..... ק"ה
 הבן איש חי ..... ק"ז
 האדמו"ר מסדיגורא ..... ק"ט
 הנתיבות שלום ..... קי"א
 ר' ישראל משקלוב (הפאת השולחן) ..... קט"ז
 ר' יוסף שלמה כהנמן (הרב מפוניבז) ..... קל"ז, קל"ז
 ר' אליהו לופיאן ..... קי"ט
 ר' רב יפה ..... קכ"א, קכ"ז
 הגרא"מ שך ..... קכ"ג
 ר' יחזקאל לוינשטיין ..... קכ"ה
 ר' מרדכי גיפטר ..... קכ"ו, קל"ז
 ר' אביגדור נבנצל ..... קכ"ח, קכ"ט
 הכף החיים ..... קכ"ט
 ר' מאיר חרש ..... קל"א
 ר' שמשון פינקוס ..... קל"ג
 ר' אברהם צבי בעק ..... קל"ד

הקדמה

מצוות ישוב ארץ ישראל, מצווה מיוחדת היא - מצווה שכולה חיבה. הנה לא מצאנו כמעט מצווה שהיא רשות, מצווה שיכול האדם ברצותו לקיימה וברצותו לבטלה, מצווה שכולה תלויה בחיבתו של האדם - חוץ ממצוות ישוב ארץ ישראל, שלדעת רבים אינה מצווה שבחובה. אין חובה ליהודי הגר בחו"ל לעלות לארץ ישראל¹, אך ישנה חובה לכל יהודי לחבב את ארץ ישראל ומחמת שמחבב את הארץ כיצד לא יעלה אליה!?

האהבה לארץ ישראל היא מצווה, גם כשאין מקיימים מצוות ישוב הארץ בפועל (כגון - אדם שחייב לגור בחו"ל) יש לו לפחות מצווה לחבבה ובמצוות החיבה נחשב לו קצת כאילו גר בארץ ישראל (ראה סיפור בעמוד הבא).

בנוסף כתבו רבותינו (שיחות מוסר תשל"ג דברים) שעיקר המעלות הנפלאות שנאמרו על הזוכה לשבת בארץ, לא נאמרו אלא על המחבבה, אוהב אותה ומודה לה' עליה. זוהי המצווה היחידה בתורה שנצטוונו להודות לה' עליה, ככתוב 'וברכת את ה' אלוקיך - על הארץ הטובה אשר נתן לך'.

שונה מצוות ישיבת ארץ ישראל, משאר מצוות התורה. לא מצאנו מצווה לאהוב את הטלית ואת התפילין, אין מצווה לאהוב סוכה ולולב וכדומה, רק על ארץ ישראל נצטוונו (במדבר לו, ט): "ולא תסב נחלה ממטה למטה אחר כי איש בנחלתו ידבקו מטות בני ישראל". הלשון 'ידבקו' בא להורות על כך, שעם ישראל צריכים להיות דבוקים בארץ, מלשון 'ודבק באשתו', ב'דבקות נפשית'.

בכל ספר משנה תורה להרמב"ם, המסכם את כל תורה שבעל-פה, לא מצאנו כמדומה מצווה לנשק אף דבר, רק את ארץ ישראל. כתב הרמב"ם (מלכים ה, י): "גדולי החכמים היו מנשקין על תחומי ארץ ישראל ומנשקין אבניה ומתגלגלין בעפרה". ארץ ישראל היא כמו האשה של עם ישראל (עי' ישעיהו סב ה) ועל אשה נאמר (יבמות סב:) - "האוהב את אשתו כגופו".

גדולה מצווה זו, עד שהכוזרי ראה בה את הדבר שבו תלויה הגאולה. ראה לקמן שכר המצווה.

1. אמנם בשו"ת יביע אומר חלק י"א (שיצא לאור לאחרונה) סימן ל"ד כתב: שמדברי המהר"ם מרוטנבורג שכתב שאין לכן לשמוע לאביו שמצוהו שלא לעלות לארץ ישראל, משמע שזו מצווה חיובית, דאל"ה איך יתכן שידחה מצווה חיובית של כאו"א החמורה, וכן כיצד הבעל יכול לכפות את אשתו לעלות לא"י. וע"כ גם הנולד בחו"ל ויש בידו יכולת לעלות לא"י ואינו עולה, מבטל מצוות עשה מדאורייתא לרמב"ן, ולדעת הרמב"ם מצוות עשה מדברי סופרים. ראה סיכום השיטות בספר נחלת יעקב

אחד הנולד - ואחד המצפה

בשנת תרע"ד כשפרצה מלחמת העולם הראשונה, בין גרמניה ותורכיה מצד אחד ובין רוסיה ואנגליה מצד שני, פירסמה הממשלה התורכית בימים ההם חוק מיוחד, לפיו מי שאינו נתין תורכיה מוכרח לעזוב את הארץ.

רבים מיהודי רוסיה גורשו אז מארץ ישראל, אבל היו רבים שהסכימו לקבל עליהם את הנתינות העותמנית, עם כל חוקיה האכזריים, כדי להשאר בארץ ישראל.

בימים ההם החליט רבי ישראל אבא ציטרון זצ"ל, רבה של פתח תקוה (החל משנת תרע"א²), להיות נתין הממלכה העותמנית. הוא בא לתחנת המשטרה המקומית והציע לפני השוטרים את רצונו, אבל שם הודיעו לו כי הוא יכול לקבל את הנתינות התורכית רק בתנאי שנולד בארץ ישראל, ועליו להישבע על זה. או למצער להצהיר בהן צדק שלו, שהוא אכן נתין הארץ. הוא עזב את המשטרה ולא ידע מה להחליט בנידון.

אז עלה בדעתו: אתייעץ עם חמי הגאון רבי יוסף רוזין, רבה של דווינסק (בעל היצפנת פענח³), שהוא אחד מגאוני הדור. אשאל אותו האם מותר לי להישבע כי אני יליד ארץ ישראל, ולא אצטרך לעזוב את הארץ.

באותו יום הוא כתב מכתב לחמיו הגאון, בו סיפר לו על דרישת המשטרה התורכית וכי צר לו מאוד לעזוב את ארצנו הקדושה, "אבל אם אהיה נתין תורכי אוכל להשאר ובתנאי שאמר בהן צדק שלי שנולדנו בארץ ישראל, והריני שואל את חוות דעתו הגדולה בנידון זה", כתב במכתבו.

מספר הרב ציטרון זצ"ל: עברו שבועיים והנה קבלתי ממנו מכתב גלויה, ובה כמה שורות ונאמר בהן כדברים האלה: "בודאי מותר, שכן נאמר ולציון יאמר איש ואיש יולד בה - אחר הנולד בה ואחד המצפה לראותה". כמובן, שמעתי בקולו והצהרתי בהן צדק שנולדתי בא"י, והייתי לנתין תורכי³.

כתב על זה הבאר משה (בראשית, רח"צ): מכאן הוכחה שאין עליה תשובה, שא"י מקודשת מכל הארצות. לפי שכל הארצות אם אדם יושב בארץ אחרת ומצפה לראות את ארצו, האם ייחשב כאילו נולד בה? אך לא כן א"י שכולה רוחניות, ולפיכך אף המצפה לראותה מעלים עליו כאילו נולד בה, משום שהצפיה עצמה תועלת רוחנית מרובה יש בה. [מכאן נלמד גם אנו היושבים בה, בשביל לזכות למעלותיה צריך להשתוקק אליה ולחבבה].

---

2 למרות שהרב ציטרון קיבל הזמנות רבות להיות רב בקהילות בחוץ לארץ, בחר להתמנות בקיץ תרע"א לרבה של פתח תקווה, באומרו: "מוטב להיות רב בכפר קטן בארץ ישראל, מאשר בכרך גדול בחוץ לארץ".
3. עלינו לשבח בראשית, קסט. סיפור כעין זה גם מסופר על רבי יוסף חיים זונגפלד זצ"ל, בספר האיש על החומה ח"ב, 154.

מקורות המצווה

דוד המלך - תהלים

כתב הרמב"ם (מלכים ה'): "גדולי החכמים היו מנשקין על תחומי ארץ ישראל ומנשקין אבניה ומתגלגלין בעפרה, וכן הוא אומר כי רצו עבדיך את אבניה ואת עפרה יחוננו".

מדוע כתב הרמב"ם מעשיות אלו בספר ההלכה שלו? וכי איזו הלכה אנו לומדים מכך שגדולי ישראל נישקו את עפר הארץ וחיבקו את אבניה?

אלא דבר גדול אנו לומדים מהלכה זו, שיש לאהוב את ארץ ישראל. לא מספיק לגור בארץ ולדעת את ערכה ושבחה, אלא צריכים גם לאהוב את ארצנו הטובה והקדושה.

דוד המלך, רגל רביעי למרכבה, אהב מאד את א"י, כמו שאמרו חז"ל במדרש⁴: "אף דוד נתאוה לה (לא"י), שנאמר (תהלים פד) "בחרתי הסתופף בבית ה', מהו הסתופף, רבי תנחום ברבי חנילאי ורב, חד אמר אמר דוד לפני הקדוש ברוך הוא רבש"ע אפילו יש לי פרקלטין וטרקלין בחוצה לארץ ואין לי אלא הסף (איסקופה שלפני הבית) בא"י בחרתי הסתופף, וחד אמר אפילו לא יהא לי לאכול בא"י אלא סיפוף של חרובין בחרתי הסתופף, הוי ואתן לך ארץ חמדה ארץ שחמדו לה האבות".

ואכן, המקור המפורש ביותר למצוות חיבת הארץ, נמצא בספר תהילים, שחיבר דוד המלך, ללמדנו את היחס הראוי לארץ ישראל, וכך נאמר בספר תהלים⁵: "פִּי רָצוּ עֲבָדֶיךָ אֶת אֲבְנֵיהָ וְאֶת עֲפָרָהּ יְחַנְּנוּ". מסביר הרמב"ן⁶: "רצו ותרצני - כולם ענין חפץ וחשק בדבר".

יחוננו - מבאר רבינו יונה⁷: "כתוב (משלי יד, כא) ומחונן עניים אשריו, ר"ל שהעניים הם מוצאין חן בעיניו ונותן להם בעין יפה, מלשון (תהלים קב, טו) "ואת עפרה יחוננו", שעפר ארץ ישראל ימצא חן בעיניהם".

למדנו מכאן, כך כותב בספר החרדים⁸: "שצריך כל איש ישראל לחבב את ארץ ישראל ולבא אליה מאפסי ארץ בתשוקה גדולה כבן אל חיק אמו".

4. תנחומא פרשת ראה סימן ח.

5. פרק קב, טו

6. בראשית פרק לג

7. על אבות פרק ב משנה ט.

8. מצוות התלויות בארץ - פרק ב

העליה החסידית הראשונה

הבעש"ט לא זכה להגיע לארץ ישראל, אבל הגעגועים של הבעש"ט לארץ הקודש חדרו לתוך לבות תלמידיו וחסידיו והכניסו לתוך נשמתם את הצמאון את החשק והאהבה לארץ ישראל.

כבר בחיי הבעש"ט ובשנות-פעולתו העיקריות, משנת ת"ק בערך עד שנת פטירתו תק"ך, עלו חסידים רבים לארץ-ישראל, מרבתי, חבריו, ותלמידיו של הבעש"ט, ומהם שעלו בהשפעתו ובעזרתו, כגון גיסו רבי אברהם גרשון מקיטוב, רבי נחמן מהורודנקה ועוד. ומהם שעמדו לעלות; ואף התחילו בהכנות לעליה ויצאו לדרך, אבל לא נסתייע הדבר בידם, כמו הבעש"ט עצמו ותלמידו המובהק רבי יעקב יוסף המגיד מפולנא, שהבעש"ט מסר בידו איגרת-המלצה לגיסו שכבר ישב בארץ. כל העליות הללו היו עליות יחידים וחבורות קטנות.

בסביבות שנת תקל"ז לאלף החמישי, העיר ה' את רוחו של רבינו מנחם מנדל מויטבסק זי"ע, ורבי אברהם הכהן מקאליסק זי"ע לעלות לארץ ישראל ברוב עם ולכונן בה ישוב של חסידים ואנשי מעשה ההולכים בתורת הבעש"ט. רמ"מ מויטבסק העדיף לוותר על הנהגת החסידות ברוסיה וליטא, ולמרות הקשיים הרבים החליט לעלות לארץ ישראל, שלשם נכספה נפשו והתאוותה נשמתו. בכך זכה להטמיע את אהבת הארץ וקדושתה בכל תנועת החסידות.

אליהם נצטרף רבי ישראל מפולוצק, דרשן נלהב שכבר נשלח בשעתו על-ידי רבו המגיד ממזריטש לעשות נפשות לחסידות בקהילות. תחילה נלווה אליהם גם רבי שניאור זלמן מלאדי זי"ע בעל ה'תניא', אף הוא מתלמידי המגיד וממנהיגי חסידי רייסין, אבל הוא חזר באמצע הדרך, בהגיע השיירה לגבול ואלאכיה, כנראה משום שלא רצה להניח את חסידי רייסין וליטא כצאן ללא רועה.

האדמו"ר רבי ישראל מרוזין אמר על עלייתו של רבי מנחם מנדל לארץ, ש"הייתה כעליית אברהם אבינו, שסלל את הדרך לבניו שיכנסו כעבור כמה מאות שנים לארץ".

מההתעוררות שיצאה אז מבית מדרשו, התארגנו כשלוש מאות מאנשיו שישבו בערים שונות במדינת רייסין (רוסיה) לנטוש לצמיתות את ארץ העמים ולהיות נכונים לעליה לא"י. עלייה זו היוותה חמשה אחוזים מכלל היהודים (60000) שחיו אז בארץ ישראל

רבי מנדלי זי"ע קשר לא"י את בני דורו והבאים אחריהם קשר אמיץ ביחודא שלים, מי מהם שעלה בגופו והתנחל בארץ השכינה, ומי מהם שהתקשר אליה רק במתן דמים ושקלי הקודש מעות ארץ ישראל, אשר חיבת הקודש הכשירתו להיות לו באמצעותם אחיזה ושורש בפלטרין של מלך והיו עיניו ולבו שם כל הימים, כדברי חז"ל אחד הנולד בה ואחד המצפה לראותה.

מקורות נוספים - א

בנוסף לפסוק המפורש בתהלים, ניתן ללמוד מקורות נוספים על מצווה זו.

א. במצוות ברכת המזון, נצטוונו להודות על ארץ ישראל. נמצא שהתחייבנו בתור מצוה מן התורה להכיר טובה להקב"ה על הנחלת הארץ. במצוות ברכת המזון כתוב, שעלינו לאהוב את א"י ולחבבה עד שנרצה להודות עליה.

ב. "וּתְקַרְבְּנָה בְּנוֹת צִלְפָּחַד בִּן חֲפֹר בֶּן גִּלְעָד בֶּן מְכִיר בֶּן מְנַשֶּׁה לְמִשְׁפַּחַת מְנַשֶּׁה בֶּן יוֹסֵף וְאַלֶּה שְׁמוֹת בְּנֹתָיו מִחֵלָה נְעֵה וְחֵגְלָה וּמִלְכָּה וְתַרְצָה" כתב רש"י: "למשפחת מנשה בן יוסף - למה נאמר, והלא כבר נאמר בן מנשה (שידוע שהוא בן יוסף)? אלא לומר לך יוסף חבב את הארץ, שנאמר (בראשית נ כה) והעליתם את עצמותי וגו', ובנותיו חבבו את הארץ". בזה נחשבו צדיקות⁹ ושמותיהן הוזכרו בתורה שלש פעמים, דבר שלא זכתה לו אף בת בדור המדבר.

ג. בספר 'עבד המלך' למד מצווה זו מהכתוב (שמות יג): "וְהָיָה כִּי יִבְאֶה ה' אֶל אֶרֶץ הַכְּנַעֲנִי כְּאֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְךָ וּלְאַבְתְּיָךְ וּנְתַנָּה לְךָ". רש"י: "ונתנה לך - (מכילתא) תהא בעיניך כאלו נתנה לך בו ביום ואל תהי בעיניך כירושת אבות". מכאן למדנו שצריך שהארץ תהיה חביבה בעינינו תמיד.

ד. כתב רבינו בחיי לבאר מדוע נכפלה מצוות הדבקות בא"י, ככתוב (במדבר לו, ז-ט): "וְלֹא תִסַּב נַחֲלָה לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל מִמַּטֵּה אֶל מַטֵּה כִּי אִישׁ בְּנַחֲלַת מַטֵּה אֲבֹתָיו יִדְבְּקוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל... וְלֹא תִסַּב נַחֲלָה מִמַּטֵּה לְמַטֵּה אַחֵר כִּי אִישׁ בְּנַחֲלָתוֹ יִדְבְּקוּ מִטּוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל". ללמדך שצריך לדבוק בארץ ישראל גם בדבקות הגוף וגם בדבקות הנפשות.

9. מוסיף רש"י: "וללמדך (במה שפרט את כל השלשלת עד יוסף) שהיו כולם צדיקים, שכל מי שמעשיו ומעשה אבותיו סתומים ופרט לך הכתוב באחד מהם ליחסו לשבח, הרי זה צדיק בן צדיק". היכן פירט הכתוב באחד מהן ליחסו לשבח? מסבירים מפרשי רש"י: במה שהעיד הכתוב על בנות צלפחד שחבבו את הארץ. על מעלה זו שחבבו את הארץ הן נקראות צדיקות.

למדנו מכאן שהמחבב את הארץ נקרא צדיק, ואפילו צלפחד בעצמו שהתורה כותבת שמת בעונו, מ"מ נקרא צדיק מפני שחיבב את הארץ. לפי זה מסתבר כדעת ר' יהודה שאומר שצלפחד היה מן המעפילים, שבאמת היתה בו חיבת הארץ גדולה, אלא שעשה זה באופן האסור, ובאו בנותיו ותקנו את זה לטובה.

העלייה השנייה - תלמידי הגר"א

אמרו כי אם יתן איש את כל הון ביתו באהבה שאהב הגר"א ז"ל את ארץ ישראל, בוז בבוז לו.

כל ימיו השתוקק הגר"א לעלות לארץ ישראל ולקיים את המצוות התלויות בארץ. מסופר, כי כבר בילדותו אסף כספים ושלחם לקופת 'רבי מאיר בעל הנס' לתמיכה ביושבי א"י. כאשר הרביץ תורה בפני תלמידיו ששתו בצמא את לקחו וקלטו כל מלה מפיו, היה מדבר איתם תמיד על חובת הישיבה בארץ ישראל, על בנייתה והקמת הריסותיה. לימים גם ציווה עליהם להכין בשבילו מפה של גבולות הארץ.

הוא היה מבאר, מדוע ביקש משה לראות את הארץ, משום שהשתוקק לדעת את כל עניניה, שהוא ענין גדול כמו ידיעת התורה, שגבולותיה וכל עניניה הן עניני תורה (באור על הזוהר שלח קנז, א).

בערוב ימיו, נסע בעצמו לארץ ישראל. מן הדרך כתב את אגרתו הידועה לאשתו ולאמו הזקנה, בה הוא מרגיע ומעודד אותן: "ואני תהלה לא-ל נוסע לארץ הקדושה שהכל מצפים לראותה, חמדת כל ישראל וחמדת השי"ת. כל העליונים והתחתונים - תשוקתם אליה, ואני נוסע בשלום ברוך ה'".

הגר"א לא זכה לעלות לירושלם ולהתיישב בה. לא ידוע עד היכן הגיע בדרכו. באמצע הדרך הוא שב לביתו, בסיבת הדברים נאמרו דברים הרבה, השאלה מדוע לא הגיע לירושלימה נשארה סתומה ומעורפלת. יש שהסבירו כי נשמתו הייתה בבחינת 'משה רבנו' שלא זכה להיכנס לארץ, אך שלח את תלמידו יהושע בן נון להמשיך במקומו את מסעו לארץ המובטחת.

אך אהבתו לארץ ישראל להטה בשובו יותר מאשר לפני צאתו, והוא הלהיב את תלמידיו לא להתמהמה ולצאת מיד לדרכם לארץ ישראל, להתיישב דווקא בירושלים, להשתקע בה ולבנות חורבותיה.

עשר שנים אחרי פטירתו של הגר"א בשנת תקס"ח, עלתה השירה הראשונה של תלמידי הגר"א.

לפני ראש השנה תק"ע עלתה שירה נוספת שמנתה כשבעים נפש. כמה שבועות אח"כ עלתה שירה שלישית, שבראשה עמד אחד מגדולי תלמידיו וגדול היוזמים והעושים למען הארץ, רבי ישראל משקלוב תלמיד הגר"א. מקימי היישוב האשכנזי בארץ הקודש, ספוגים היו באהבה שאהבה רבם הגאון את הארץ, ואהבה זו היא שעמדה להם להתגבר על הקשיים הרבים שנערמו בדרכם בגליל ובירושלים.